

Rijnstraat 50
Postbus 16164
2500 BD Den Haag
T 070 340 70 00
www.scp.nl

Inlichtingen bij

Rob Bijl
E r.bijl@scp.nl
T 070 340 7141

of

Evert Pommer
E e.pommer@scp.nl
T 070 340 7947

PERSBERICHT

Sociale problemen en armoede in Caribisch Nederland overschaduwden de positieve veranderingen

Den Haag, 12 oktober 2015

- Sociale problemen en armoede overschaduwden de positieve veranderingen.
- Geen samenhangende visie op het te bereiken voorzieningenniveau.
- Aanzienlijke vooruitgang bij gezondheidszorg en onderwijs.
- Sociale zekerheid in Caribisch Nederland blijft achter.
- Vrouwen en kinderen verkeren in een kwetsbare positie.
- Sociale problemen komen de school in.
- Kritiek op zowel het Nederlandse als het lokale bestuur.
- Negatieve sentimenten op de eilanden nemen toe.

Dit zijn de belangrijkste bevindingen uit het rapport *Vijf jaar Caribisch Nederland. Gevolgen voor de bevolking*. Het rapport is opgesteld onder redactie van drs. Evert Pommer en dr. Rob Bijl van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Op 10 oktober 2010 kwam er een einde aan de Nederlandse Antillen als bestuurlijke entiteit. De drie kleinere eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn elk een openbaar lichamen geworden. Na bijna vijf jaar is de situatie in Caribisch Nederland geëvalueerd. De daarvoor in het leven geroepen Commissie evaluatie uitwerking nieuwe staatkundige structuur Caribisch Nederland heeft drie onderzoeken uitgezet om de gevolgen voor de wetgeving, het openbaar bestuur en de bevolking in beeld te brengen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft het onderzoek 'gevolgen van de transitie voor de bevolking' voor zijn rekening genomen.

Sociale problemen en armoede in Caribisch Nederland overschaduwden de positieve veranderingen

Op belangrijke terreinen van overheidszorg is in Caribisch Nederland grote vooruitgang geboekt, maar op sociaal-economisch gebied is de situatie op de eilanden duidelijk verslechterd sinds eind 2010. Vooral de kosten van levensonderhoud zijn sterk gestegen. Dit heeft grote invloed op het dagelijks leven van de bewoners, heeft de armoede doen toenemen, heeft nieuwe sociale problemen opgeroepen en bestaande sociale problemen versterkt. De verslechtering van de sociaaleconomische situatie overschaduwde niet alleen feitelijk, maar ook in de beleving van de bewoners de goede stappen die zijn gezet op het gebied van gezondheidszorg, onderwijs en veiligheid. Opmerkelijk is dat men daarover anno 2015 negatiever oordeelt dan twee jaar geleden.

Specifieke omstandigheden maken de eilanden en hun bewoners kwetsbaar

De eilanden hebben te maken met specifieke omstandigheden en een slechte startsituatie voor de transitie. De kleinschaligheid, de geïsoleerde ligging, de sterke afhankelijkheid van de import, het lage opleidingsniveau van de bevolking, de economische kwetsbaarheid, de beperkte bestuurskracht en het gebrek aan continuïteit in hogere functies maken de eilanden en hun bewoners bijzonder kwetsbaar.

Geen samenhangende visie op het te bereiken voorzieningenniveau

Vóór de transitie is afgesproken om een 'binnen Nederland aanvaardbaar voorzieningenniveau' op de drie eilanden te realiseren, dat passend is in de regio, recht doet aan de integratie in het Nederlandse staatsbestel en verantwoord is voor de eilandbewoners. Dit uitgangspunt heeft verschillende verwachtingen gewekt, maar is in de praktijk weinig werkbaar gebleken. Er is geen overallvisie ontwikkeld over het te bereiken niveau van publiek voorzieningen. Er is geen sprake geweest van een integraal plan of een integrale aanpak voor de ontwikkeling van Caribisch Nederland. Elk departement kwam met zijn eigen ideeën, plannen en budgetten voor de eilanden.

Gezondheidszorg heeft grote stappen gezet

De (gezondheids)zorg op de eilanden is op veel punten verbeterd. Dat vindt de bevolking en dat vindt ook de Inspectie voor de Gezondheidszorg. Voor de verbeteringen zijn een aantal factoren verantwoordelijk. In de eerste plaats is dat de invoering van de zorgverzekering voor iedereen, met een breed vergoedingenpakket. Ook investeringen in infrastructuur en apparatuur en het via ict meetbaar maken van het medisch handelen en de medische kosten hebben de zorg verbeterd. De bijzondere aandacht van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) heeft beroepsbeoefenaren en instellingen veel scherper gemaakt bij het leveren van kwalitatief goede zorg. En tenslotte de overdracht van kennis, kunde en standaarden door Nederlandse professionals die op de eilanden werkzaam zijn; die heeft een positieve bijdrage geleverd aan de kwaliteit van de zorg. Toch is er ook kritiek, zoals op de recente versobering van de vergoeding voor tandheelkunde en fysio- en oefentherapie. Dit heeft bij burgers en zorgprofessionals op de eilanden tot veel onbegrip en boosheid geleid.

Onderwijs op de goede weg

In de periode vanaf 2008 zijn flinke verbeteringen aangebracht in vooral het basisonderwijs. Inmiddels voldoen vier van de twaalf bekostigde basisscholen aan de basiskwaliteit (voorwaarden goed onderwijs en bestuur). Het onderwijsproces is verbeterd en ook scholen die nu nog niet aan de basiskwaliteit voldoen, voldoen al wel op verschillende deel terreinen. Geen van de scholen voor voortgezet onderwijs voldoet echter nu al aan de basiskwaliteit. Wat betreft de ambitie om aantrekkelijk beroepsonderwijs te realiseren, geldt dat er meer keuzemogelijkheden zijn gekomen voor leerlingen van een beroepsopleiding. Een toenemend aantal leerlingen maakt gebruik van het mbo-aanbod op het eigen eiland.

Flinke investeringen in veiligheid leiden nog niet tot minder criminaliteit

Ondanks aanzienlijke investeringen van Nederland in de veiligheid(svoorzieningen) van Caribisch Nederland (zoals capaciteit van de politie, het openbaar ministerie en de reclassering), is de daadwerkelijke veiligheid op de eilanden niet verbeterd. Het is aannemelijk dat de vele grote veranderingen sinds de transitie binnen een zeer kort tijdsbestek veel energie van de verschillende organisaties hebben opgeslokt.

Sociale zekerheid in Caribisch Nederland blijft achter

Bij de sociale zekerheid is het Nederlandse stelsel niet als uitgangspunt genomen. Ouderdoms- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen zijn wel eenmalig fors verhoogd, maar nog steeds aanzienlijk lager dan in Europees Nederland. Verdere verbeteringen zijn in belangrijke mate afhankelijk gesteld van ontwikkelingen in de economie. De bestrijding van de sociaaleconomische problematiek vindt momenteel voornamelijk plaats in het kader van de zogenaamde integrale projecten die lokaal worden opgezet en niet-structureel van karakter zijn.

Vrouwen en kinderen verkeren in een kwetsbare positie

De armoede is sterk toegenomen en heeft een hoog niveau bereikt. Om de kosten van levensonderhoud te temperen, leven meerdere generaties van een familie dan ook bij elkaar in vaak te kleine behuizing en hebben veel mensen meerdere banen. Mede hierdoor zijn er veel spanningen in de huishoudens en is er veel huiselijk geweld, seksueel geweld en incest. Deze problemen zijn niet nieuw, maar de toegenomen armoede heeft de situatie wel verergerd. Hoewel deze situatie op alle drie de eilanden is genoemd, springt Sint Eustatius er in negatieve zin uit.

Sociale problemen komen de school in

De sociale problemen binnen de gezinnen blijven niet tot daar beperkt. De stress van de ouders vanwege werkloosheid, armoede en het ontbreken van een toekomstperspectief heeft zijn weerslag op de kinderen. De problemen in het gezin nemen zij mee de school in. Er is veel agressie en onrust binnen de scholen. Leraren geven aan dat het aantal zorgleerlingen onrustbarend hoog is en, naast de taalproblematiek, drukt ook dat de leerprestaties. Door de aard en omvang van de problematiek is het lesgeven vaak zwaar.

Kritiek op zowel het Nederlandse als het lokale bestuur

Het functioneren van het lokale en het Nederlandse bestuur bepaalt mede de maatschappelijke en economische uitkomsten. Er is flinke kritiek van burgers en professionals, niet alleen op het Nederlandse bestuur, maar ook op het eigen lokale bestuur, dat op een aantal punten tekort zou schieten of te weinig voortvarend zou optreden. Verder wordt er door burgers gesproken over vriendjespolitiek en een democratisch tekort, dat bij de laatste verkiezingen onder meer tot uitdrukking kwam in het grote aantal gekochte stemmen. Het vertrouwen in het bestuur staat onder grote druk.

Negatieve sentimenten op de eilanden nemen toe

De belevingsonderzoeken wijzen uit dat op alle drie de eilanden zowel de oordelen van burgers over de ontwikkelingen sinds de transitie, als de verwachtingen voor de komende vijf jaar veel negatiever zijn geworden. De negatieve sentimenten winnen steeds meer veld, ook ten opzichte van Nederland. Het zijn niet alleen de bewoners, maar ook de professionals werkzaam in de prioritaire voorzieningen die kritisch zijn op Nederland. Zij zijn teleurgesteld over wat zij ervaren als onbegrip bij Nederland over onder meer de ervaren armoede op de eilanden. Dit zet de onderlinge betrekkingen tussen Europees en Caribisch Nederland erg op de proef en roept hier en daar de wens op tot meer zelfstandigheid van de eilanden, ten opzichte van Nederland, maar ook ten opzichte van elkaar.

Waarom dit onderzoek en hoe is het uitgevoerd

Persbericht

Op 10 oktober 2010 zijn Bonaire, Sint Eustatius en Saba elk openbare lichamen geworden. Na vijf jaar zou de situatie in Caribisch Nederland geëvalueerd worden. De evaluatie is uitgevoerd door een onafhankelijke commissie onder voorzitterschap van mvr. L. Spies, ingesteld door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), in overeenstemming met de bestuurscolleges van de drie eilanden. De commissie heeft drie onderzoeken uitgezet om de gevolgen voor de wetgeving, het openbaar bestuur en de bevolking in beeld te brengen. Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) is gevraagd om het onderzoek naar 'de gevolgen van de transitie voor de bevolking' te doen. Het onderzoek is uitgevoerd in de eerste helft van 2015. Om de gevolgen voor de bevolking in beeld te brengen heeft het SCP een nieuw representatief belevingsonderzoek onder 749 inwoners van Caribisch Nederland uitgevoerd, hebben er groepsgesprekken met burgers op de eilanden plaatsgevonden, zijn er inloopbijeenkomsten gehouden voor burgers en zijn er gesprekken gevoerd met ruim 150 bestuurders, ambtenaren, professionals, maatschappelijke organisaties, ondernemers en burgers over de situatie daar en de ontwikkelingen die zich sinds de transitie hebben voorgedaan. Ook hebben bewoners en bedrijven van de eilanden hun ervaringen kunnen delen via de website van de commissie.

SCP-publicatie 2015-23, *Vijf jaar Caribisch Nederland. Gevolgen voor de bevolking*, drs. Evert Pommer en dr. Rob Bijl, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, oktober 2015, ISBN 978 90 377 0755 7, prijs € 49,00.

De publicatie is te bestellen via de (internet)boekhandel en gratis te downloaden als PDF via de website www.scp.nl.

SCP-publicatie 2015-26, *Vijf jaar Caribisch Nederland. Journalistieke samenvatting*, samengevat door Karolien Bais, Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau, oktober 2015, ISBN 978 90 377 0760 1, alleen als pdf beschikbaar via www.scp.nl.

Voor meer informatie:

Rob Bijl, tel.: 070-340 7141, e-mail: r.bijl@scp.nl of

Evert Pommer, tel.: 070-340 79 47, e-mail: e.pommer@scp.nl.

Voor algemene vragen: Irma Schenk (Voorlichter), tel. : 070-3405605, e-mail: i.schenk@scp.nl

Voor meer informatie over commissie Evaluatie Caribisch Nederland:

<http://www.evaluatiecaribischnederland.nl>